

ORADEA-MARE (N.-VÁRAD)

5 iunie st. v.

17 iulie st. n.

Ese in fiecare duminică

Redacțiunea:

Strada principală 375 a.

Nr. 23.

ANUL XXX.

1894.

Preful pe un an 10 fl.

Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.

Pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr.

Pentru România pe an 25 lei.

Ion Kalinderu.

Serbătorea pogorii Spiritului sfânt o serbăm aducând prinosul stimei noastre unui bărbat care a stăruit și stărue mult pentru inchiegarea și întărirea spiritului și idiomului nostru național. Acest bărbat este dl Ion Kalinderu, unul din membrii noi ai

Academiei Române, care s-a ținut discursul de recepțiune în sesiunea din anul acesta.

Am vorbit mai de multe ori în colonele foii noastre despre activitatea sa; acum, presintându-i și portretul, vom schița-o mai pe larg.

Ion Kalinderu, descendintele unei familii vechi

bine cunoscută și mult respectată, s'a născut la București. în 28 decembrie 1840. S'a terminat studiile la Paris, unde a făcut studii serioase de drept, luându-și totodată și doctoratul.

Intors în țară, a îmbrățișat cu multă căldură magistratura, ocupând repede funcțiunile cele mai înalte. Numit procuror, a ajuns iute membru și prim-președinte al tribunalului de Ilfov; su-

pleant, membru și prim-președinte al Curții de Apel din București și în fine membru la Curtea de Cassație.

Apoi a fost administrator al domeniilor și pădurilor statului; director regal la Berlin al căilor ferate române. În 1881-1882 guvernul lui Ion Brătianu i-a încredințat greua misiune de a fi intermediatorul rescumpărării

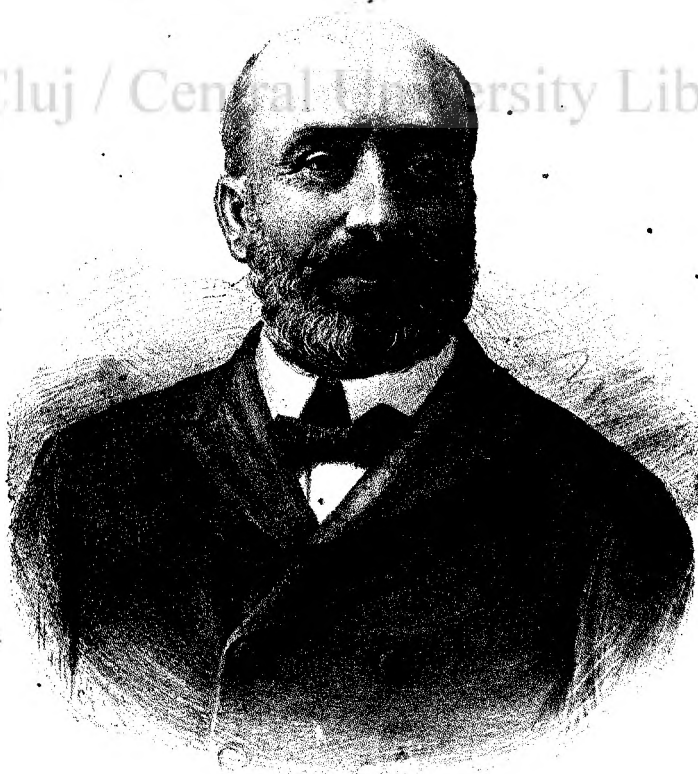
căilor ferate române. Cu acesta ocaziune prin destoinicia sa a condus lucrările astfel, încât a izbutit să asigure țării acesta afacere, ceea ce a fost prima luptă câștigată în favorul independenței economice a României. Din incidentul acestui succes, a fost decorat cu marea cruce a Stelei României.

În afacerea asta a publicat trei lucrări și anume: 1, «Notiță asupra Societății prin acțiuni după codul general de comerț german.» 2, «De la compétence des Tribunaux dans toute contestation relative aux biens mobiliers qu'un état peut posséder en Prusse.» 3, «Memoriu asupra transferării scaunului societății acționarilor căilor ferate române din Berlin în București.»

Scriitor jurist mult apreciat, după retragerea sa din magistratură s'a întors iarăș la ocupațiunile sale de predilecțiune, la studiile sale de drept. Mai de mult publicase un studiu despre nere-troctativitatea legilor și un studiu în limba

franceză asupra isvórelor dreptului roman, apreciat favorabil de mai mulți juriști francezi.

Acest succes și cunoștința ce făcù la Berlin cu Lepsius, îl indemnă să urmeze studiul istoriei dreptului roman. Astfel publică la Paris în 1885 un volum de 218 pagini intitulat: «Droit prétorien et réponses

ION KALINDERU.

des Prudents» care tratéză despre tóte transformările suferite de pretură dela instituirea ei până 'n timpul imperiului.

La 1886 colaborà la revista infiintată in limba franceză, de dl N. Basilescu sub titlul «Revue générale de droit et sciences politiques» și publicà in ea mai mulți articoli, dintre cari unul apărù și in limba română intitulat: «Consiliul împèraților la Roma și Constantinopol» un nou apendice asupra edictelor, rescriptelor și mandatelor imperiale.

Intr'aceste Academia Română îl alese membru corespondent in secțiunea istorică și ca atare cetì in sesiune generală lucrarea sa: »Studiu asupra legii celor XII tabule».

La 1890 a publicat o nouă lucrare istorică: «Viéta municipală la Pompei», scrisă in urma unei călătorii ce a întreprins in fața locului. Studiul e precedat de o ochire generală asupra administrațiunii coloniilor și municipalităților și tractéză cu preferință despre viéta și alegerile municipale dela Pompei.

Cea din urmă lucrare istorică a sa este «Doi antagoniști romani» unde se tratéză rivalitățile dintre Pompeiu și Cesar.

Afară de aceste scrieri, a publicat o mulțime de lucrări juridice, dintre care relevăm: Notițe juridice asupra unui testament; Observațiuni in procesul cu moștenitorii lui I. Otetelesanu etc. precum și un studiu destinat a fi dat in curénd publicității, despre competența tribunalelor in procesele contra statelor și a suveranilor străini.

Jurist și istoric de prima calitate, dl Kalinderu este de o competență recunoscută in cestiunile de drept roman și prea apretiat in lumea științifică străină.

Academia Română l'a ales membru in sesiunea din anul trecut; in anul acesta ș-a ținut discursul de recepțiune despre episcopul Melchisedec, o lucrare importantă acésta care se află sub tipar și va eși in curénd.

Acésta activitate literară-științifică inse este numai o parte din viéta bărbatului nostru. Cealaltă se manifestéză prin calitatea sa de director al domeniilor Corónei, post ce ocupă din 1884, când s'au infiintat acele domenii. Scopul ce, după instrucțiunile regelui, urmărește, este să le dea un caracter de folos social și național.

Prima sa ingrigire a fost să clădescă prin tóte satele domeniilor bisericici și școli, dându-le tóte cele trebuincioase. Pe lângă tóte scótele a infiintat biblioteci, aprópe singurele ce esist in țéră in comunele rurale. Dă in toți anii mijlóce de studii elevilor, subvențiuni invěțătorilor și preoților și a organizat in mai multe comune coruri cu elevii scólelor, lucru nou in țéra românescă. Treptat a alăturat pe lângă fiecare școlă câte un atelier de lucru manual. Ș-a dat tótă silința pentru respândirea albinăritului, creșterea viermilor de matasă. A infiintat o «Bibliotecă poporală» care se compune din broșuri, tratând despre cunoștințe folositoare. Vorbă scurtă, face tot ca aceste comune să devie modeluri de progres pentru tótă țéra.

Abiá ales in Academia Română, la sfêrșitul sesiunii generale din anul trecut ș-a inaugurat intrarea print'un act care a stors lacremile de fericire ale membrilor cari au asistat la ședința aceea. A oferit Academiei tótă moștenirea lui I. Otetelesanu și a soției sale, moștenire care se urcă peste trei milioane de franci, lăsată cu destinațiunea d'a se infiintă și întreținé o școlă superióră de fete. Acuma școlă e gata și la sfêrșitul sesiunii din urmă, membrii Academiei au făcut in

corpore o excursiune la Măgurele, unde dl Kalinderu cu fericire de bun patriot și român a arătat colegilor sei transformarea castelului pentru trebuințele unei școle de fete, care se va deschide la tómnă.

Bărbat de cultură naltă, cu un zel de activitate neobosită, om de incredere al regelui Carol, ocupând o poziție distinsă in viéta publică-socială, are o mare înfrurire și se bucură d'o autoritate care i asigură stima generală.

Spirit de bun gust, locuința-i este un adevărat muzeu de obiecte artistice, de care puține vor fi prin București. Preumblându-te printre ele și admirând tóte, simțești cu tóte aceste, că mai lipsește ceva, podóba cea strălucită a casei, femeia. Stăpânul lor nencetat a fost atât de ocupat, încât n'a avut timp — să se însóre.

Dor de ducă.

Da-mi-ai tu, noroc pãrdalnic,
Sborul vulturului falnic
In spre lumile cerești,
Să me duc, să pribegesc,
Codrii, munții să 'ndrăgesc,
Depãrtat de rele-obștești
Ale lumii pãmênțești!

Căci, scãrbit de astã glótã,
Ce-amãrește viéta-mi tótã,
Me cuprinde necurmat
Dor nebun de ducã 'n lume,
Să nu-mi mai aud de nume,
Să uit tot, să fiu uitat,
Și 'napoi să nu mai cat...

Inse ghiuju de noroc
D'asurđire-i prins pe loc,
Cum aude d'al meu nume
Urgisit de el, pe lume...

RADULESCU-NIGER.

Cugetări.

Pecatul e ca barba, care crește mereu și pe care trebuie s'o tai.

*

Cugetarea e o mosafiră cu care trebuie să fi singur, și care se sperie îndată ce aude că se deschide ușa.

*

Conștiința și lumea nu vorbește aceeași limbă; acolo unde una țice: lașitate, cealaltă traduce: prudență.

*

Cine e chel, își pune mâna in cap.

*

Virtutea e un articol de modă, decă din întâmplare, ea ar deveni, n'ar mai fi virtute.

*

Politica e ca răsboiul, devoréză ómenii și miliónele.

*

O femeie roșește mai puțin de vițiile decăt de ridiculele bărbatului seu.

B a s m u l .

(Cetit de autorul in şedinţa dela 9/21 aprilie an. c. din sesiunea generală a Academiei Române.)

(Urmare.)

Nu in lungime consistă deosebirea între roman sêu nuvelă de o parte şi între *basnă* de alta, ci mai întîiu in deosebirea sferelor respective. Romanul şi nuvela, începînd dela Daphnis şi Chloe a lui Longus, începînd dela Satyriconul lui Petroniu, ba începînd chiar dela specimene chineze, indiene, egiptene şi asiriene, aparţin numai literaturii culte, sînt creaţiuni exclusiv individuale, nici odată o operă colectivă anonimă a popórelor, după cum este *basmul*. Nu e deosebire de scurt şi mai lung, ci este deosebire de cult sêu individual şi de poporan sêu colectiv. Dar această deosebire de sfere nu este încă destul de caracteristică. Un individ de geniu, un Hoffmann sêu Edgar Poe, aparţinînd pe deplin literaturii culte, póte să scrie totuş un *basnă*, fără a trece prin această in literatura poporană. «Orlando furioso» al lui Ariosto şi «Gerusalemme liberata» a lui Tasso sînt ţesături de *basne*, ca şi multe alte opere curat individuale din vécul de mijloc sêu din alte epoce, şi totuş ele nu sînt poporane, chiar atunci sînd sînt inspirate din popor, ceea ce trebuia să se fi întemplat foarte adesea. Şi 'n literatura cultă, prin urmare, se póte furişá *basmul*; el va fi inse acolo ca plantă exotică, care póte să fie frumoasă, póte să placă, după cum este la noi, de esemblu, *basmul* cutare sêu cutare eşit din fantasia lui Delavrancea. Deosebirea dară, care ne preocupă, trebui să consiste nu numai in sfere, ci mai ales in natura diferită a celor doue realităţi, din cari una se resfrînge in roman şi in nuvelă, cealaltă in *basnă*.

In adevăr, omul, ca şi alte fiinţe organice, trăeşce nu o singură vieţă, ci doue vieţe: vieţă veghiării şi vieţă somnului. Ceea ce facem noi in veghiare, ceea ce lucrăm, vedem, simţim, cugetăm, este o realitate; dar nu mai puţin realitate, de şi de o altă natură, este ceea ce facem noi, ceea ce lucrăm, vedem, simţim, cugetăm in stare de somn, adecă in vis. Şi omul primitiv crede de o potrivă, cu aceeaşi tăria de convicţiune, in ambele aceste realităţi. «Ca şi copilul — dice foarte bine ilustrul filolog englez Sayce (Science of language, II, 290) — el nu póte să deosebéscă limpede una de alta starea de veghiare şi [ceea ce vede invis]. Romanul şi nuvela oglindesc intr'un mod algebraic realitatea veghiării; *basmul*, tot intr'un mod algebraic, este o oglindă a realităţii visului.

D. Şăinenu (Ist. Filol. române p. 360) dice: «In timpul din urmă, dl Haşdeu a espus, intr'o serie de prelegeri universitare, o nouă teoriă despre formaţiunea *basnelor*. După dsa, explicaţiunea elementului antropologic sêu a miraculosului din poveşti o póte da numai visul, care, asemenea *basmului*, nu cunoşce nici timp nici spaţiu. Astfel intr'ambele aceste elemente, deopotrivă caracterisate prin fenomenul miraculosului, n'ar esistă nici o deosebire esenţială...» Teoria mea este nouă numai fiind că omenirea a uitat-o de vr'o cincispredece secolu, in cursul cărora ştiinţa nu s'a ocupat de loc cu literatura poporană. Această teorie pare a se fi născut in şcolă neo-platonice din Alexandria, şi anume in creerul martirei Hypatia, ultima rađă a filosofiei antice. Se şcie, cu ce nepovestită barbaria calăii patriarcului Ciril sfăşiaseră in bucăţi pe marea profesóre de filosofă a museului din Alexandria, in momentul chiar

când sublima virgină se ducea a-ş face cursul despre armonia între Platone şi Aristotele. Operele ei, afară de un fragment astronomic, au fost tóte nimicite de cătră sêlbatecele fiare, cari cutezau a vorbi in numele lui Crist. Din fericire, cel mai iubit elev al Hypatiei a fost tocmai un episcop creştin, nobilul Synesius. Intre altele, Synesius ne-a lăsat un tractat «despre vise», «περὶ ἐνυπνίων λόγος», pe care-l inchinase magistrei sale Hypatia «τῇ φιλοσόφῳ», şi 'n care spune in trecét, ca ceva cunoscut deja in şcolă de atunci din Alexandria, că originea miturilor este in vise: «μερὶς τῶν ἐνυπνίων ὄντες οἱ μῦθοι» (Synesii Opera, Lutetiae 1623 p. 157.) Aşá dară, decă nu teoria mea cu d'amăruntul, cel puţin «le bout d'idée» se datoréză Hypatiei.

Rare-ori mi se 'ntemplă a imbrăţişá vre-o aserţiune a lui Schopenhauer; dar tocmai de aceea sînt pentru mine foarte importante acele puncturi, in cari noi ne putem întelni, căci îmi dic atunci eu ênsumi: decă un lucru are acelaş aspect pentru un ultra-pesimist şi pentru un ultra-optimist, este cea mai sigură dovédă despre veritatea aspectului.

In studiul seu «Versuch über Geistersehn», Schopenhauer dice: «A luá visurile drept un simplu joc al cugetării, drept nişte simple imagini fantastice, este a fi lipsit cineva de reflexiune sêu de bună-credinţă, fiind invederat că visurile sînt cu totul alt ceva. Imaginile pornite din fantasie sînt slabe, palide, fragmentare, unilaterale, şi atăt de efemere, încât prin fantasie noi abiá in curs de câteva secunde ne putem creá in minte imaginea unui om absent. Până şi fantasia cea mai viuă n'are nimic comparabil cu acea realitate palpabilă (handgreifliche Wirklichkeit) pe care ne-o dá visul. E cu totul fals de a esplicá acest fenomen prin aceea că imaginile fantasiei sînt turburate şi slăbite prin impresiunea produsă asupra lor de cătră lumea esterióră. Chiar in liniştea cea mai adâncă a nopţii celei mai intunecoşce, fantasia nu póte să producă nimic care să se apropie măcar de evidenţa şi de corporalitatea cele obiective ale visului (objektive Anschaulichkeit und Leibhaftigkeit des Traumes). Apoi imaginile fantasiei sînt totdeauna provocate de asociaţiuni de idei sêu de alte motive, şi omul are conştiinţă de arbitraritatea lor, pe când visul, din contra, ni se impune noue ca ceva de tot străin, ca o lume esterióră, independente de voinţa noastră şi chiar contrariá voinţei noastre».

Schopenhauer conchide că omul posedă pentru vis un deosebit organ, «Traumorgan», «organul visului», prin care vede, aude, simte. Dar un singur organ are o singură misiune: ochii de a vedé, urechile de a auđi, mânilor de a pipá etc., pe când organul visului intru-neşce tóte acestea, deci nu este un organ, ci un organism, un complex de organe. Omul dară, după Schopenhauer, are doue organisme deosebite, prin cari trăeşce in doue lumi, in doue realităţi: realitatea veghiării şi realitatea somnului. Negreşit, prin strînsa intrunire a ambelor organisme in acelaş individ, elemente din starea de veghiare se resfrîng in somn şi, vice-versa, elemente din somn se pot resfrînge in starea de veghiare. Elementul cel mai important de această natură: resfrîngerea somnului in veghiare, este *basmul*, care constituá pentru om literatura visului, o literatură intemeiată şi ea, ca şi cea a veghiării, pe observaţiuni, dar observaţiuni nu prin organe corporale, ci prin celalalt organism, prin «Traum-organismus» al lui Schopenhauer.

Visul insoţeşce totdeauna somnul, de şi nu totdeauna omul şi-l aduce aminte. Şi este şciut de de-mulţ că:

cu cât omul e mai primitiv, mai incult, mai natură, cu atâta mai bine el își amintește visul cu toate amăruntelile lui.

Alfred Maury a scris o carte intrégă pentru a dovedi că visul rezultă din espresiuni interioare primite de corp în timpul somnului. Descartes, ȳice, el a fost pișcat de un purice și visă că-l străpunge o sabiă. Ȳnsuș Maury a pus pe un amic să-l gădile ușor cu o peniță pe obraz pe când dormiă, și visă că este torturat.

Ce urmază de aci? În vis, ca și 'n *basm*, piticul devine uriaș, totul crește, totul se mărește, totul ia proporțiuni gigantice.

Acastă trăsătură caracteristică a visului, și ceva mai mult decât atâta, ni-o descrie cu o admirabilă plasticitate următorul scurt *basm* românesc din colecțiunea lui Ispirescu, intitulat «Sufletul» (Legende ed. 1872 p. 119—23):

«Au fost odată doi muncitori. Prietini din copilărie, ori-ce găsiu de lucru, lucrau împreună, și nici odată nu se despărțiau. Și ca să nu ședă fără trebă, nu se codiau de nici un fel de muncă; puneau mâna și la una și la alta, numai să nu se lenevescă. Decă într'un loc nu găsiu de muncă, ei se duceau în altă parte. Și la câmp, și în oraș, ei munciau la ori-ce eșią înainte, numai să trăescă cinstiți și cu frica lui Dumnezeu. Mergend odată pentru muncă la un sat, și fiind timpul frumos și nóptea recoroșă, merșeră, merșeră până în reversat de ȳiuă. Ajunseră într'o poiană verde și frumosoșă, cu fel de fel de floricele; se puseră a se odihni și de a trage câte un puu de somn, mai cu sēmă că erau și obosiți de drum. Pe unul dintr'ensii, cum puse capul jos, îl fură sântul; celalalt inse, nu șciu cum, nu șciu de ce, dară nu-l putea fură somnul, nici cât ai da în cremene. Se întorse pe o parte, se întorse pe alta, să adormă nici decum; strinse ochii cât putu, și cu toate acestea nu fu putință nici măcar a aromi; par că ar fi fost cu ochii în sóre. Decă vedu și vedu, se puse și el pe brânci cu cotele pe pământ și capul rezemat de mâni, și priviă la tovarășul seu cum dormiă de dulce.

«Eră jumătate de oră de când priviă el astfel; când deodată se scólă în sus și remâne cu gura căscată, vedend un porumbel alb care sbură pe d'asupra omului adormit, și pe care nu-l băgase de sēmă până aci. Și fiind că eră așa de jos, cređu că ar puté să-l prinďă cu mâna; dară undel că porumbul, cât de blând se părea a fi, avea aripi, bată-l nevoia, și sburând mai cât coala, se puse jos. Omul nostru se ia după densus; porumbul sboră mai 'nainte, și tot astfel trecură livedea cu floricele și cu ierba verde, până ajunse la un crânguleț. Acolo dete peste o căpățină de cal, pe care plóia și sórele o albise ca osul de fildes. Porumbelul intră pe gură, și sări afară prin locul ochilor, mai intră și eși mai de multe ori; apoi eșind se scutură și părea a se veselí, luă iar drumul ca mai 'nainte, sburând cât coala și uitându-se la om ca cum i-ar fi ȳis, vino după mine; și merse și merse până la o măgură, unde porumbelul se înălță până în slava ceruii de nu-l mai puteai vedé. Omul nostru se gătía a se întórce cređend că norii au luat pe porumbel, când de-odată îl vedu că se coboră în jocuri, iute ca o săgétă; și luă drumul inapoi până la tovarășul ce remăsese dormind. Aci se puse pe fruntea lui și perí. Atunci se culcă și omul nostru, și indată adormí, par că l'ar fi lovit cineva cu muchea în cap.

«După ce își făcură povara de somn, se sculară

și se gătiau a-ș urmă calea, când omul pe fruntea căruia se pusese porumbelul ȳise:

— Ce vis frumos am visat!

— Ce vis? Și ce ai vedu? ȳise celalalt.

— Dădusem cu mâna în foc. Se făcea că eram pe o câmpią frumosoșă și plină de flori. După ce am umblat câtva, am ajuns la un palat numai de marmoră. Am intrat acolo, și așa de bine ce-mi părea, ca cum ar fi fost al meu. Am intrat pe ușă, m'am preumblat prin toate odăile, săriam pe ferestre și iară intram. Eră acolo niște scaune și paturi numai de mătase. Oglinďi mari cu cercevele de aur, părății poleiți, se părea că eră al meu. Cu toate astea nu șciu, de ce, dară trebuia să plec. După ce am mers o bucată bună de drum prin ierbă verde și 'naltă, care da un miros de te 'mbetă, am ajuns la o movilă mare și am intrat într'ensă printr'o crăpătură. De pe cele ce vedeam, me așteptam să ved cine șcie ce minuni, când colo nu găsi decât un chiup d'alea marile, și vechiu, și muced, de nu-ți veniă să pui mâna pe el. Apoi mi-am luat inima în dinți și am ȳis: fie ce-o fi; și am ridicat capacul; când acolo ce să veđi? jaratec. Am băgat prin busunari, am luat în căciulă, am luat cât am putut să duc, dar nici pomenelă nu eră să se golescă chiupul. Și niște bani numai de aur; și străluciau de-ți luă ochii. Am plecat și l'am lăsat așa, cu gând să te gălesc și pe tine ca să mergem să-l golim: șciu că eram rupt de ostenelă; m'am intors pe la palat, dară n'am mai intrat în el, fiind că me grăbiam; am ajuns de unde plecasem, apoi nu-mi aduc aminte ce am mai făcut, și m'am deșteptat.

«Pe când acesta își spunea visul, celalalt zimbí.

Apoi după ce sfērși de spus, îi ȳise:

— Măi vere, ceea ce n'ai putut să faci tu singur, aidem să facem amendoi. Vom merge să luăm banii. Ce ȳici tu?

— Da ce mă, nebun ești tu? Ce bani să luăm? Eu îți spusei că am visat, și tu, tronc, te pomenesci vorbind. Dar de unde să iei banii?

«Tovarășul seu îi vorbi așa de serios, încât îl incredință și primi să mergă cu el, dară cam cu indoielă și cam ciorovăindu-se.

«Porniră, deci, tot pe drumul ce apucase porumbelul, și, ba că a fi una, ba că a fi alta, ba că tunsă, ba că rasă, ajunseră la căpățina de cal, și o arată cu degetul celui ce visase, ȳicându-i:

— Iată palatul teu de marmură în care ai umblat și atâta te-ai veselit». Omul cu visul se uită cam cu cода ochiului la tovarășul seu, și se gândi: el este nebun séu își ríde de mine. Până a nu apucă să mai ȳică ceva, se luă după tovarășul seu, care pornise înainte; el eră fórte hotărít a nu mai urmă pe tovarășul seu decă și-ar ríde de densus mai mult, spuindu-i astfel de minciuni, și a se despărțí de densus.

«Mai merșeră inse ce merșeră și ajunseră în pólele mobilei. Apoi omul ȳise celui ce visase:

— Aci este.

— Ce este?

— Ei bine, comóra... Dar, ia stăi, ce-om găsi pe jumătate.

— Totul, decă vreil eră să ȳică; dară, luându-și sēma, incepu la glumă: ei bine, pe din doue; nu sântem noi tovarășii la muncă?

«Nu făcură dece pași în crăpătură și dădură peste chiupul cel vechiu, muced și mánecat de rugină. Până a nu se atinge de densus, se uitară unul la altul și incepură a ríde de bucurie. În sfērșit ridicară capacul și remaseră înmărmuriți, când vedură că chiupul eră

Confidente.

plin cu vârf numai cu bani de aur, și fiind că erau ómeni de omenie, împărțiră frățește și se legară între dênșii a fi tovarăși până la mórte».

In acest *basn*-vis séu vis-*basn*, *basmul* și visul sânt minunat de bine caracterisate prin cele doué ale lor trăséuri comune fundamentale:

1º. In vis totul capétă forme mai mult decât iperbolice: o căpétină de cal din realitatea veghiării devine un palat in relitatea somnului; aceeaș ultra-esageratiune in *basme*.

2º. Ceea ce viséză omul póte să se adevérescă in starea-i de veghiare, după cum s'a adevérit chiupul cel cu galbeni in crepătura movilei; visurile dară, ori cât de ciudate in aparentă, pot fi cređute, pot fi ceea ce Virgiliu numiá «vera somnia», pot descoperi ceea ce nu se vede séu nu se șchie; de aci ori-ce popor crede in vise, și tot așa el crede in *basme*, pe cari — la noi și pretutindeni — le incepe mai totdauna prin afirmativul «fost'a fost», ba in limba sanscrită ênsuș *basmul* se chiamă itihasa=«iti ha asa», adecă «asă a fost» (Pott, Etym. Forsch. 2. II, I p. 430.)

(Va urmá.)

B. P. HAȘDEU.

Chipului zimbitor.

Chip zimbitor mi-ai rêsărit
In cale,
Și de-atunci gândurile-mi sânt
A tale,
Și inima mi s'a umplut
De jale,
Și din ochi lacrimi mi s'au scurs
O vale.

E dor fără hotar, ce port
In mine,
Și-mi stînge tóte ڃilele
Senine,
Căci te-am vęđut chip zimbitor
Pe tine,
Și tu te-ai dus și nu mai vîi
La mine.

ELENA.

Doi tați.

De Camille Blas.

Mama erá vęđuvă. O muncitóre cinstită, care lucră pentru a-ș creșce copila, fetița de patru séu cinci ani, frumósă coz, sprintenă, desmierdată și riđetóre, ca un copil fericit ce erá.

Pe gangul acesta dela catul al cincilea, ușa ce erá in fața aceleia a dnei Etienne și a micei sale Julie, pe care ea o chemá de obicei Lilie, erá a unei odăi locuite de doi frați, ebeniști de meserie și becheri de gust séu din întemplantare — nu se șciea bine.

Intr'una din ڃilele de căldură mare, când se lasă ușile deschise pentru a provocá curente de aer, dragă-lășa Liliei atrase atenția celor doi frați, cari nu mai erau prea tineri și adorau copii in calitate de flăcăi tomnatici ce erau aprópe să ajungă. De aci resultă un

fel de intimitate între vęđuvă și vecinii sei. Íși făcură servicii mici unii altora; făcură împreună plimbarea de duminică, așa in cât, intr'una din ڃile, cel mai mare dintre frați ڃise celuialalt:

— Fetiței acesteia i-ar trebuí un tatá.

— E și părerea mea.

— Ți-ar păré reu decă eu aș cere pe mamă de nevéstă?

— De ce? me gândisem la asta pentru mine; dar pentru că tu ai vorbit întei, fie cum ڃici. Numai, me vei lăsá să vęđ pe Lilie cât voi vré. Iubesc pe fetița asta par c'ar fi a mea.

— Vorbă-il! Vei trăi cu noi împreună.

După ce se invoiră, amędoi frații se imbrăcară ca de serbătóre și se duseră la dna Etienne, pe care o găsiră in pat. Ea alergase in ajun pentru a aduce niște lucru intârđiat, recise la întórcere și după o nópte de friguri, nu putea să se scóle.

Ea rugă pe vecini să cheme un medic; nu erá momentul de a se vorbi de căsătorie.

O flucsiune de plămân omorí pe femeé in ڃece ڃile.

Mulțamită celor doi frați, n'o dusesé la spitai și până in ciasul din urmă ea putu avé lângă sine pe mica sa Lilie, pe care o incredința fraților.

Ei jurară să nu părăsésca copila.

După inmormęntare, luară pe mititica și, imbrățișind-o amędoi, își ڃiseră in acelaș timp: decă vrei, nu ne vom insurá nici odată.

Luară o locuința la Vincennes, pentru ca Lilie să fie la aer curat și ca s'o póta plimbá des prin pădure. Erău fórte mândri de copila lor adoptivă. Decă se opriau ómenii pentru a o privi și întrebau: *care e tatăl?* ei raspundeau: *amędoi*.

Lilie părea a-i iubi de o potrivă. Ea-i chemá: unchiul Jacques și unchiul Jean. Căruia din doi să-i fi ڃis: *tată?*

O dădură la școlă, intr'o adevérată institutié liberă, ca pe o domnișóră. O duceau diminéta, o aduceau séra și Lilie creșcea între doué iubiri fără a bágá de sémă că-i lipsesc și tată și mamă.

Ea-i costá mult, mititica asta; dar, de! nu se mai duceau la cafenea și munciau nișel mai mult. Ciasurile suplimentare erau pentru plăcerile și toaleta domnișórei.

Când implini cincispredece ani, ea cea dintéiu ceru să remăie acasă, lucru de care amędoi frații furé incantați. Ce gospodină draguța aveau! și cu câtă duioșie veselă primiá ea întórcerea lor in fie-care séră! Decă am ڃice că fata rêsăfată nu abusá câte odată de slăbiciunea lor, ar fi lucru de necređut; dar când șciea că póte să le facă o plăcere, ar fi avut mustrarea de cuget să nu o facă.

Doi ani trecură așa de repede pentru unii și pentru alții, incât in ڃiua in care frații aduseră prătitura și buchetul pentru aniversarea nașcerii Lilei, toți strigară:

— Șaptespredece ani! se póte? Negreșit, erá cu putința.

Jacques și Jean gândiră la asta așa de mult și așa de bine incât se posomorírá.

Cel mai tiner ڃise intr'o séră celuialalt:

— Șcii că Lilie se face pe ڃi ce trece mai frumósă?

— Ei da, o șciu binel! Și alții o șciu. Trebuie să fie mulți amoresați cari dau íncóle pe aici impregiurul ei.

— Și intr'o bună diminéta vre-unul o să ne-o ia. Asta e sigur.

— Sërmana mititică!

— Da. Décă ar nemeri un bărbat reu?
«Oh! l'aș ucide pe acela care ar face o nenorocită».

— «Ar fi un mijloc sigur de a împiedică asta»...

— Ah! făcù fratele cel mai mare fără a mai dice o vorbă.

— Și pe urmă, țise celalalt, gândește-te cât de tristă va fi pentru noi plecarea Lilliei... să n'o mai vedem tropăind printre noi amândoi ca o pisică blândă, să n'o mai audim cântând când ne întorcem dela lucru, să nu mai mâncăm din bucătăria asta bună, căreia dënşa șcie să-i dea un gust atât de plăcut, încât tu și cu mine am ajuns niște gastronomi...

— De mult me gândesc eu la tóte astea, frate Jean.

— Ar trebui să-i punem capët.

— Care e mijlocul teu?

— Simplu de tot, decă-ți va plăcé. Eu aș luá-o de nevastă înainte de a avé dënşa un ibovnic.

— Cum ai țis?

— Fratele mai mare se ridicare aprópe amenințator.

— Dar ce te-a apucat?

— Și eu me gândisem la mijlocul acesta... tot me țineam să-ți vorbesc, dar amânam mereu.

— Pentru ce?

— Pentru că voiam pe Lillie pentru mine.

Amândoi frații se priviră o clipă fórté puțin frățește; apoi, cel mai tiner țise:

— E ca și pentru mă-sa altă dată. Iti aduci a-minte, Jacques?... eu ți-o cedasem. La rëndul teu cedéză-mi pe Lillie. Ești mai bătrân decât mine cu trei ani.

— De aici nu unmeză că tu ești tiner.

Un cântec, din josul scării, se urcă până la dênșii. Lillie se întorcea del tânguelile sale de gospodină, cari ținuseră ađi mai multă vreme.

— Ascultă, țise Jean repede, nu trebuie ca fata care a făcut fericirea noastră până acuma, să fie o cauză de invrăjbire între noi. Voința ei înainte de tóte: ea va alege.

— Bine, țise celalalt; asta e fórté drept.

Lillie intră, luà de gât pe amândoi frații, îi sărută și trăgënd un scaun între dênșii, le țise:

— Am să ve vorbesc serios.

De óre-ce chipul copilei remase vesel, ei nu se arătară îngrijați.

— Aș vré să me mărit.

— Tocmai vorbiam de asta, Jean și cu mine.

— Dar nu-mi găsiati ginere?

— Ba da... Tu ne iubești adevărat?

— Ca pe tata și pe mama la olaltă.

— De aceea voiam să-ți propunem să alegi între noi.

— Pentru ce să aleg?

— Pentru a te mărită.

Fata se porni pe un rís așá de deschis, de vesel, de lung, încât amândoi frații remaseră zăpăciți. Apoi ștergëndu-și lacrimile de rís, ea țise:

— Ascultați, unchilor, v'am spus că vreau să ve vorbesc serios; nu trebuie să glumim. Am un iubit.

Nici unul nu respunse.

— Nu trebuie să ve supărați de asta; lucrul e cinstit și chiar mâne va veni să ve cêră consimțimëntul pentru căsătoria mea cu el.

— Așá... indată?

— Da, de mult are consimțimëntul meu. Are purtare bună și muncește: iată ce-i asigură pe al vos-

tru. E tiner, frumos și me adoră; iată cu ce și-a câștigat dragostea mea.

— Dar noi, Lillie?

— Voue, pentru că súnteți tații mei, vi se va purtá de grijă ca să ajungeti cât mai curënd moși bunici.

Poesii populare.

— Culese din comuna Maidan. —

Me mânà mama la vine,
Să culeg la mirodine,
Culesei vr'o cinci o șese,
Me luai plecai acasă,
Când ajunsi la poticea,
Me opri 'n loc bădița,
Și-mi sărută gurița.
Nime 'n lume nu vędù,
Fără ruja din grădină,
Și me spuse l'a mea mumă,
Mama me spuse la tata,
Iar el sări să me bată,
Dar frate-mi-o ál mai mare
Đise: tată nu mai da-re,
C'așá-i rëndu fetelor,
Ca și rëndu merelor,
Până-s mere micuțele,
Șed pe crângă cu putere,
Iar când merele mai cresc,
Cad pe jos și putređesc.

Vecină soro vecină,
Tot îmi strigi că mi-s de vină,
Decă ție-ți pare reu,
Că-ți iubesc bărbatul teu,
Ingrădește-ți ulița.
Tot cu lin și cu pelin,
Ca să nu ne mai telnim,
Decât séra 'n șeđetóre,
Diminęta pe ręcóre,
Sămbăta in ți odată,
Dumineca điua tótă.

Strigă popa la feréstră:
Scólă la furcă nevastă!
Ba popo nu m'oi sculă,
La ce đici sfinția ta,
Că de când m'am măritat,
Cu furca n'am mai lucrat,
Și haine tot am purtat.
Strigă popa la feréstră,
Mórtea-i la ușă nevastă,
Ia lasă-me tu in casă,
Să te spovedesc nevastă!
Părinte sfinția ta,
Eu mórtea când oi vedé,
Nici atunci nu te-oi chemá,
Că eu când m'oi spovedi,
Șapte popi m'o trebuí,
Șapte popi din șapte sate,
Și tot nu le-oi spune tóte.

LIUBA-IANA.

Femeile nu cugetă mult, dar ghicesc totul.

(Proverb arab.)

Poesiile dlui Coșbuc.

De ce acest nou articol asupra unor poezii, care au dat până acuma atâta de lucru chemaților să le judece? Din două cauze.

Intău, fiind că nu mi se pare, că din multul ce s'a scris asupra lor, se lămurește pe deplin, ce merit rămâne autorului, cu totă vinovăția sa. Ca ori și când la noi, în literatură ca și în politică, lucrurile s'au esagerat, s'au prezentat cu o patimă, care nu folosește totdeauna adevărului: pentru unii, cei mai mulți, biruitorii, lipsa de cinste literară, trista lipsă de cinste literară, ar implica o lipsă de talent cu desevârșire ipotetică; după ceilalți, existența talentului ar micșora necorectitudinea. Amândouă păreri, ciocnindu-se s'au făcut numai cum se întâmplă în general, mai tranșante numai și mai îndepărtate de adevăr. «Sterpelitor» de un ôre-care talent de formă, de o parte; quasi-onorabil și poet mare de alta, — n'ar fi ôre și ceva la mijloc între cele două păreri?

Cred că da, și decă iau din nou chestia — nu a originalității poeziilor numai, ci a valorii lor, care atărnă și, dar numai și — de acăsta, cauza — al doilea motiv al articolului, e că neafiarea mea în țără m'a scutit de influența convorbirilor acelora, care nu se publică, dar care lucrează fără voe asupra ori și cui, și se răsfrâng și în lucrurile care se tipăresc. Am citit aproape în aceeaș vreme volumul și relativul morman al criticilor și contra-criticilor apărute până astăzi: ceea ce s'a închiegat din citirea lor și numai din acăstă citire, sânt rëndurile ce urmază. Voi adăogă încă și aceea că gelosia tovarășului de ocupație, *la jalousie du métier*, me pôte stăpâni, cum s'a întâmplat adesea ori pentru alții: de și am făcut versuri, nu le-am dorit nici odată populare și nu m'am visat «poet național» nici odată. În lipsă deci de alte însușiri, articolul va fi espresia unei păreri absolut nepărtinitore.

I

Eră în 1890. Literatura noastră poetică se află în deplină lănceđire. Eminescu murise, dl Vlahuță nu mai scriea, poeții mai bătrâni, luferii de odinioară a «Convorbirilor» își iscălise de mult cele din urmă versuri seriose. Atunci apărură, în acelaș timp aproape, doi poeți tineri: Stavri și Coșbuc.

Cel dintău, un mare maestru în poezia vagă, cu versul imposibil și rima bogată, eminescianul-tip, încarnarea — împreună cu un altul, care, cu acelaș fond, n'avea nici tehnica desevârșită, nici melancolia misterioasă a celui alt, dl O. Carp, — intruparea curentului domnitor atuncea și astăzi în literatura noastră; cel de al doilea, aduce o notă nouă, ceea ce eră și este încă mai de dorit decât talentul chiar. «Convorbirile literare» din martie 1890 — mi se pare — publicau «Nunta Zamfirei», iscălită de un nume necunoscut Gheorghe Coșbuc.

Poesia eră frumoasă, mai frumoasă decât a unui începător — poetul publicase mai mult, se đicea, în Ardeal, — dar nesigură, încă și plină de șchiopătări. Basmul nu fusese întrebuintat cu acel meșteșug neimitabil, pe care-l posedă autorul lui «Călin»; bucata mi-

rosiă a unt-de-lemn, a muscă selbatecă, a rime căutate, a provincialisme nenaturalisabile. Dar cine ar fi putut să nu recunoscă pe *cineva* în cel ce se exprimă astfel:

Voinicii cai spumau în salt,
Și 'n crăsta coifului innalt
Prin vulturi vântul viu vuid,
Vre-un prinț mai tiner când trecea,
C'un braț în șold și pe prăsea
Cu celalalt.

Succesul a fost desevârșit; aice la noi unde sôrta e vitregă pentru alții, o poezie a format reputația autorului. Imi aduc aminte încă de cei cari se abordau cu invariabilul: «Ai cetit Nunta Zamfirii?» Fără explicații; mai erau de nevoie! Câte datorii i se impuneau poetului de singura acăstă primire caldă, pe care el a avut-o dela început, ca un sôre bun, trezitor de vegetație nouă, și pe care alții o așteptă, muncind și cu inima frântă, până-i inghite pământul.

A mai urmat în «Convorbiri» alte poezii, de sigur mai slabe, cu tôte că «la Oglinda» e astăzi încă bucata preferată la ori-ce declamație. «La oglindă» eră un dialog bine condus, drăguț de multe ori, hotărât înse prea lung; bucățile care urmau în revistă, se țineau de alt gen, de cel ce se đice falș anocreonctic și pe care l'aș puté numi mai bine «gen sergent-major», dragostea coborită la nivelul sub care e înțelesă și practicată de acăstă mult iubită categorie socială. Forma — silită pe alocurea, ca la mai toți literații ardeleni — rămănea înse corectă, fermă, de acea fermitate clasică — noi sântem încă romantici — care, împreună cu pronunțata iubire de vieță, optimismul sănătos și vesel al poetului, îi formă nota distinctivă. L'am urmărit, cu o simpatie, pe care n'o schimbară reclamele vulgare, canonisările pripite, care se obicinuesc așă de mult la noi, și care strică atăta unui talent, când n'ar avé nevoie de proptele și de seră caldă, — l'am urmărit în điare, unde publică bune traduceri din deosebitele literaturi, și m'am bucurat sincer de superba reproducere a «Sankutalei». În 1893, în sfârșit, apărură: întău o detestabilă poezie, făcută la o impregiurare, care ar fi putut inspiră mai bine (poezie publicată în fruntea «Timpului») și apoi un volum. Volumul, «Balade și Idile», (de ce idile, căci nu e una singură vrednică de acest titlu? Idila e prin esență narativă, și nu simplitatea, naivitatea tonului o caracterisază numai) nu le-am putut avé decât fôrte târđu: Antologia Șaraga mi-a făcut cunoscute înse două poezii în deplinul înțeles al cuvântului, frumoșe, «Nôpte de veră» și «Trei Dômne». Câteva luni pe urmă, apărî cunoscuta broșură a dlui Lazu, și polemicele începură. Ađi, poetul e mai mult decât o personalitate literară îngropată. E pedepsa pe deplin meritată, séu, pedepsindu-se un om necinstit, se nedreptățește o natură artistică, cu totul deosebită?

II

Pe cât se șcie până acuma, șapte poezii din volumul, care cuprinde, e adevărat, de opt ori aproape pe atăta, sânt imitații libere, desvoltări séu traduceri chiar, ale altora, de origine slavă, germană, ungerescă și indiană. Dl Lazu a binevoit a-mi comunica alte două descoperiri, care intră în categoria imitațiilor și imitațiilor fôrte libere. Cu tötul fac deci, noue, și am dorî din suflet ca acăstă cifră să nu fie întrecută.

S'au făcut, de dl Vlahuță între alții, rugăminți

forțe calde poetului să declare, care din bucățile celelate s'ar pute alătură la cele dovedite ca neoriginale. Fără a me oprî la caracterul cam... greu de îndeplinit al rugămînții — fiind că zvonul menit a scusă pe dl Coșbuc e evident cu totul naiv, — nu pot să trec la altă ordine de idei, fără a-mi arată adâncă părere de reu pentru această mistificație, întemeiată de sigur pe slaba cunoșcere la noi a literaturilor străine, afară de cea franceză. E cu atât mai regretabilă această mistificație, cu cât descoperirile de felul celei a dlui Lazu se fac forțe cu greu, și întemplantura pură le aduce. Cât citește fiecare din omenii cu o cultură literară mai întinsă, și cât de cu greu i se întipărește în minte o bucată lirică mai ales! Dl Lazu a tradus unele din originalele, care au servit dlui Coșbuc, și le-a recunoscut îndată. Mi s'a întemplant acelaș lucru cu «Popasul Țiganilor» lui Geibel (bucată a căreia proveniență se indică numai în tablă) fiind că cetisem de curînd poeziile acestui din urmă. Dar decă dl Lazu nu făcea traduceri dsale, decă dl Coșbuc uită pe Geibel, pe care l'aș fi citit altă dată, în tablă? Am fi făcut cu toții seriose și naive articole asupra naturii de spirit, concepției vieții, idealelor dlui Coșbuc, basându-ne pe niște poezii, care au vădut lumina în cele patru colțuri ale lumii!

Naivitatea acésta n'o mai pot avé... nici pentru restul volumului. Și cu tóte acestea sînt unele, care se arată atât de românești, care esclud așa de complect ideia unei împrumutări, «Prahova» de pildă, séu cîntecul XXXIV, dintre cele mai frumoșe, prin urmare! Ar fi apoi așa de plăcut să vorbești de fondul, de sentimente și idei, de gingășia, cu care sînt analizate cele ce le simte neprefăcuta, dar sfîoșă și cumintea fată delatără, să vorbești de «cîntecul fusului» și de «pe lângă boi», de «subțirica din vecini» și «dușmancele»! Sînt atât de solid și sobru clădite baladele: atât de frumos vorbește beduinul, care nu se pôte despărți pentru comorile lumii de tovarășul seu de viață și vitejie, și sfetnicul bătrîn, când invetă pe dómna, care a pierdut pe Fulger:

De ce să 'ntrebi vieța ce-i?
Așa se 'ntrebă cei mișei.
Cei buni n'au vreme de gândit,
La mórte și la tânguit,
Căci plînsu-i de nebuni scornit
Și de femei.

Cu ce plasticitate se presintă aceste bucăți narrative, cu câtă ușurință se întórce, se mlădie cîntecul, ce simțit pare pastelul care deschide volumul, cu «dubul domnului» stăpînind câmpiile adormite¹, ce bine e întelésă și zugrăvită natura adesea, ce frumos tablou de epopeie e «jertfele împăcării» și ce n'aș da — afară de timpul care-mi lipsește — să știu, că cele doué versuri din «Gazel» —

Iar de n'are scop vieța,
Fă să aibă clipa scop —,

sînt ale dlui Coșbuc, adică ale nóstre!

Pentru a evitá inse păcăleli neplăcute, poți vorbi cu siguranță numai de formă.

Acésta e a poetului întéiu. Luați cele 7 bucăți

¹ Antologia Șaraga a făcut bine, tăind ultima strofă, care nu e numai de prisos, ci vătămătoare chiar frumuseții și caracterului senin al pastelului.

împrumutate — din lumea mare, — și veți vedé pre-tutîndene aceeaș haină stilistică, aceeaș formă. Împrumutate... Pentru trei, cele luate din Hafis, Anakreon și Rückert, e numai o bună trăducere; aiurea inse e mai mult decăt o prelucrare chiar, e o topire nouă a fondului, tîrnat apoi în alte forme superioare adesea; cu adausuri, ca (în «Romanța»)

Și ele rîdeau, scuturînd
Flori albe din negrele plete,

care dovedesc o originalitate. Pentru «Rugămîntea din urmă», superioritatea imitației asupra lucrului imitat e atât de decisivă, încât, mutatis mutandis, ai pute asemnă lucrul cu adaptările — pe o vreme, când erau mai permise decăt astăzi — cu adaptările lui Pierre Corneille din teatrul spaniol. Și ce bine i-ar fi stat poetului să arate isvorul, cât de îndepărtat, într'o mică notă, care ne-ar fi dat alte idei de onestitate sa.

Forma, cum am đis, e aceeaș, forțe românească, și forțe plastică. Lăsați la o parte câteva transilvanisme imposibile și neesistente pôte (pal, sulaget, ș. a.), câteva greșeli de accent (în anumite metre), câteva concesii de sens făcute rimei, și aveți bucăți de marmură pură în volumul de o egalitate care nu se prea întelnește la poeții tineri. Se va đice: bun traducător, acea specie literară, pe care n'am avut-o până astăzi decăt reprezentată prin paliđi aproximatori ai originalelor. Căci e mare lucru un traducător. Limba lui trebuie să fie mai mlădiósă decăt a poetului original, ritmele mai imbelșugate, și pe lângă acestea, el trebuie să aibă, pentru a puté redá originalul așa cum se cuvine, în acelaș grad aprópe, însușirile artistice ale celui tradus.

A traduce bine o bucată e a o creá din nou, într'o altă limbă, și personalitatea traducătorului se întipărește neapărat pe bucata pe care a reprodus-o. Homer a fost tradus, între alții, de trei ómeni, de Pope, de Voss și de Leconte de Lisle. Comparați: veți creá un Homer, poet corect, elegant, de curte; un altul, sec, rece, preciz; un al treilea, cu energia originală crescută din limba energică a autorului «Poemelor barbare.» Aceștia sînt traducătorii artiști, cari lasă din ei în lucrul tradus: luați apoi versiunea lui Bitaube, și veți vedé, că nu tótă suflarea de poet «cu talent» pôte traduce, așa cum traduce dl Coșbuc. La noi chiar, nu e dl Naum din traduceri, fie originalul clasic séu romantic, acelaș poet neprecis, prea vorbăreț și prea puțin consistent? Și a tradus totuș pe Théophile Gautier și Boileau, impecabilii impecabililor, în școlile lor respective! Colórea lui Gautier apoi e tot atât de orbitóre în traducerea lamartinianului?

Un esemplu, din «Balade»: «Armindenul». Va fi originală ori nu, conștiința poetului o șcie; bucata e frumoșă inse. Intre altele, este un vers superb:

Perândă 'n zgomot tótă strada
Tăcutului Erusalim,

Și decă s'ar cití «Erusalimului tăcut», ar fi acelaș lucru?

Alt esemplu, în «Véra»:

Miei albi fugiau cătră izvor,
Și grauri suri sburau în cete.

Pôte fi traducere ori-căt, dar asemenea versuri arată pe cel chemat, pe acel, în pieptul căruia se cobórá đeul, când scrie. Când traduce!

Un cuvânt încă. Dl Coșbuc are un forțe mare talent de formă¹: asupra fondului, cine poate afirma? A creă forma inse, e lucrul de căpetenie, și atâția poeți mari — Hugo, de pildă care îmbracă în forma sa admirabilă locuri comune din cele mai plate («un garde national en délire», a dis Taine) — au trăit și vor trăi prin formă. Decă poetul ar reuni la traducerile — știe dsa câte sânt — din volumul de față pe acele declarate ca atare (intre altele «Sacuntala»), și-ar păstră restul, pentru a ni le presentă din nou, alătura cu acele ce dorim să le facă! I-am iertă atuncea o mistificare, care dsale nu i-a făcut onóre și ne-a făcut durere noue, tuturor celor ce iubim literatura noastră și ținem la acei cari sânt chemați a stă odată în fruntea ei.

NECULAI IORGA.

Confidentele.

Sânt amice intime și iubesc amândouă. Cu tôte aceste inse încă nici odată nu ș-au mărturisit una alteia secretul. În sfârșit a sosit și momentul acela, în care ne mai putând de fericire, sânt silite a comunica confidentei lor taina cea ascunsă a inimei. Cu frică și căutând cu ingrigire în giur de ele, șoptesc incet incet, incet, ca să nu le audă nimeni.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Șcri literare și artistice. Dl Nicolae Ionescu, membru al Academiei Române, are să plece în curând în Bulgaria spre a face ore-cari cercetări istorice. — Dl V. A. Urechidă a fost ales președinte al secțiunii române a Felibrigului latin. — Dl Lazar Șăineanu va scôte în curând de sub tipar lucrarea sa premiată, Studiu asupra basmelor române. — Dl Nic. Branu, tinerul nostru pictor din Selagiu, aședat la București, este acolo apretuit cu mare succes.

Și Nove și Vechi. Acesta e titlul unui volum nou al dlui N. A. Bogdan, publicat la Iași colecțiunea Saraga. Volumul cuprinde nuvele și amintiri. Multe din cele din volumul acesta s'au publicat înteu în fôia noastră, ai cărei cetitori cunosc pe autorul lor, căci acela este unul din cei mai sârguincioși colaboratori ai noștri. Nu niște concepțiuni cu pretențiuni mari, ci niște povestiri din viața de tôte zilele, iată cercul în care se mișcă autorul. Și decă vom mai adăogă, că aceste istorii și tipuri scôse din viața reală, le povestește într'o limbă naturală și necăutată, iată că am dat signalele principale ale caracterului seu literar. Volumul de față e din a doua mie, ceea ce este o probă în favorul autorului.

Un oraș dac la Roșiorii din Vede. În lunca Vedei, la Roșiorii, în România aprôpe de vechea Cetate, în apropiere de 5 măguri la o adâncime de 2 metri, s'a găsit o piétră cioplită în lungime de 1 metru și o grosime și lățime de 30 cm. Polițaiul orașului Roșiorii, credând că aci e ascunsă o comoră, n'a găsit mai bun de făcut decăt să cheme un italian s'o inierbeze și s'o sfărâme. Ceea ce este de observat, e nu numai adâncimea la care s'a găsit piétră, ci faptul că sub dânsa se simte o altă piétră. Se pôte ca aci să fi fost o lucrare veche, cunoscut fiind că, după cum spune dl Tocilescu, aci a fost un oraș dac. În ajutoral acestei

¹ Formă în întregimca ei și nu limbă numai. Nicăiri haina stilistică nu e luată odată cu ideile.

părerii mai vine și impregiurarea că Cetatea de care este vorba se află în legătură nu numai cu cele 5 măguri, dar și cu o altă cetate de pe dealul Vedei în drumul Turnului în ale cărei șanțuri și astădi încă se pôte ascunde un om călare și impregiurul căreia se găsesc prin arătură pînteni și săgeți romane. Ministerul instrucțiunei a fost înștiințat despre această importantă descoperire și va luă de sigur măsurile de trebuință.

Esposiția de tablouri din București. La 16/28 maiu s'a deschis la București în salele Ateneului Român prima esposiție română de pictură și sculptură. Numerul pictorilor români cari au espus tablouri e 45; dintre aceștia pictorul nostru din Selagiu dl Nicolae Branu are mai multe și anume 33 picturi în oleu, 2 desemnuri și 1 pastel. După dl Branu mai multe are dl Alpart, care a espus 13. Au mai espus pictorii Artachino, Luchian, Soldănescu, G. Vernon, T. Alecsandrescu, Pascali, Vintilescu, dintre șculptori Ionescu-Valbudea și alții.

Povești române franțuseșce. A apărut în editura librăriei Firmin-Didot și comp din Paris un elegant volum intitulat «Sept contes roumains» (7 povești române) traduse de dl Jules Brun, cu o introducere generală și un comentar folclorist de dl Leo Bachelin.

Diar nou. Mișcarea Națională va fi titlul unui nou diar naționalist, care va eși la București, ca organ al studenților; articolele mai de valóre vor fi traduse și imprimate în broșuri, care se vor respândi la tôte societățile studențesce din străinătate.

TEATRU ȘI MUSICĂ

Șcri teatrale și musicale. «Sărăcie Lucie», comedie poporală de Iosif Vulcan, se va representă înteu-ora luni a doua și de Rusalii la Arad, de tinerimea română meseriașă, sub conducerea dlui invetător Nicolae Stefu. — Dl Ioan L. Hosszu, profesor prepartandial în Gherla, ține acolo începând din 16 iunie n. un curs suplimentar pentru invetarea notelor.

Reuniunea română de musică din Sibiu a dat sâmbătă la 9 iunie n. concert în pavilionul din grădina Hermann, cu concursul dșorei Leontina Gärtner-Grădinar și cu al capelei orășeneșce. Programă a fost următoare: 1, Concert, (op. 45) pentru violoncello cu acompaniare de orchestră de B. Molique. a) Allegro; b) Andante; c) Rondo. 2, Trei cântece, pentru cor micst de G. Dima. a) «Flórea 'n câmp» ... b) «Ce faci Iónă ...?» c) «Fântână cu trei isvóre». 3, Trei piese, pentru violoncello cu acompaniare de piano: a) «Wie einst in schönem Tagen» de D. Popper. b) «Când te voi uita?» de G. Dima. c) «Gavotte», (D.dur) de D. Popper. 4, «Clopotul» (Das Lied von der Glocke) poesie de F. v. Schiller, compusă pentru soli, cor micst și orchestră de A. Romberg. Concertul a reușit escelent. Dșóra Leontina Gärtner, acompaniată de orchestra musiciei orășeneșce, a esecutat perfect primul punct al concertului. Apoi corul a cântat cele trei eantece ale dlui Dima, cu precisiunea obicinuită. Urmă iarăș dșóra Gärtner, care electrisă de nou auditorul. Cea din urmă piesă, «Clopotul», a fost o admirabilă probă de capabilitatea corului. Dșóra Lucia Cosma (sopran,) dna Maria Dima (alt,) dșórele Teresa Drăxler (alt) și dșóra Eugenia (sopran,) apoi dnii Isaia Popa (bas,) Nic. Popovici (tenor,) dr. Stroia (bas,) M. Voilean (tenor) și dr. V. Saftu ș-au cântat partia prea bine și frumos.

Unirea, societate de cântări și muzică din Varadia, va serba în duminica Rusaliilor jubileul de 25 ani al existenței sale. La serbarea aceasta vor lua parte și corurile din Oravița-română și din Ticvaniul-mare, care vor sosi după amieză la 4 ore și vor fi întâmpinate de corul din Varadia, cântând fiecare motto seu. După sosirea corurilor, toți vor merge la biserică gr. c. unde se va sfinți stégul reuniunii jubilate. Va urma o cină comună, apoi se va aranja un concert de facile președintelui reuniunii jubilate Petru Iorgovici, învățător gr. c., care a înființat și condus această reuniune de 25 ani. La concert vor participa toate corurile cântând fiecare pe rând câte o piesă. După aceste va urma concertul care se va ține la otelul Menzer, cu următoarea programă: a. «Imn Unirii», executat de corul micșt din Varadia sub conducerea lui T. Orașianu. b) «Sərbóica», executat de corul bărbătesc din Ticvaniul-mare, sub conducerea lui Iuliu Birou. c) «Cântec cu primăveră», cor micșt secștet, executat de corul din Oravița, sub conducerea lui Ioan Bogdan. d) «Astăzi e ziua de serbătoare», executat de corul bărb. din Ticvaniul-mare, sub conducerea lui Iuliu Birou. e) «Resunet dela Crișana», cor micșt, executat de corul din Oravița, sub conducerea lui Ioan Bogdan. f) «Iată ziua triumfală», de Humpel, cor bărb., executată de toate 3 corurile la olaltă, sub conducerea lui T. Orașianu. După concert se va reprezenta «Baba Hêrca», comedie în 2 acte de Millo, jucată de coriști și coriste din Varadia. Serbarea se va încheia prin dans.

Convenirea colegială din Brașov ținută în sâmbăta trecută de Reuniunea română de gimnastică și de cântări, a reușit foarte bine. A luat parte lume multă, care a aplaudat cu plăcere cântările corului micșt și bărbătesc de sub conducerea dlui profesor de muzică Nicolae Popovici. S'au cântat nouă piese, printre cari nouă a fost compoziția «Vino lelo» a dlui I. Vidu, care a fost bisată. Dșóra Elena Dimitriu a declamat cu multă vervă poezia «Rugămintea din urmă» de G. Coșbuc. După concert urmă dansul, care ținu până 'n ȳiori.

Teatru de veră 'n Bucureșci. De mult s'a simțit în Bucureșci necesitatea unui Teatru Român popular. Cunoscutul nostru artist, dl I. D. Ionescu, a avut nemerita ideie de a angaja o trupă românească prin care să procure publicului bucureșcean, în tot timpul verei distracții cu prețuri foarte convenabile. Talentatul nostru comic va urma cu reprezentațiile în grădina Stavri.

Corurile vocale române din mai multe locuri, scrie «Dreptatea», așa și cele din Maierale și Fabricul Timișórei, precum și din comuna învecinată română Mehala, ar dori din totă inima să aibă instructori români corespunđători, căci instructorii străini, cari nici ideie n'au de limba și literatura română și de firea și simțirea poporului român, foarte cu greu pot fi adevărați instructori și dirigenți de coruri vocale românești. Un învățător român pensionat, un teolog absolut fără ocupațiune séu alt bărbat destoinic în totă privința pentru această chiamare frumósă ar puté fi eventual instructor la toate aceste trei coruri cu un salariu anual de 800—900 fl. v. v.

Libret. Se cere un libret pentru o operă română. Acest libret să nu fie istoric. Se preferă să fie în stil romantic. Pentru ori ce informațiuni, dnii autori sânt rugați a se adresá la redacțiunea revistei «România Musicală», Bucureșci în strada Olteni 62. Dorim ca acest apel să aibă rezultat mai favorabil, decât al dlui Tudor cav. de Flondor, care n'a reușit să priméscă un libret.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Șciri școlare. *Fostul ministru Osáky*, înainte de a dimisioná, a emis o ordonanată, ca cu ocaziunea serbării mileniului să se înființeze 400 de școli populare elementare de stat; mai cu sémă printre români și slovaci; în Biharia 21. — *Dl dr. Iosif Blaga*, profesor suplent la gimnasiul românesc din Brașov, a fost ales de delegațiunea școlară de acolo, profesor provisor la acelaș gimnasiu.

Tinerimea noastră universitară. *Din Cluș* se scrie, că cei 43 de universitari români în sâmbăta trecută iarăș au fost citați, de asta-dată înaintea unei comisiuni investigátore compusă din cei patru decani ai facultăților. Scopul investigațiunii a fost să se afle, că cine sânt conducătorii tinerimei. Tinerii au respuns, că fiecare e conșciu de faptele sale. Un student de filosofie a spus, că dênșul a subscris mai întéu Manifestul și Apelul. — *La Budapeșta* rectorul universității a ținut interogator cu 12 tineri universitari români. I-a întrebat decă cunosc Apelul și Manifestul, decă recunosc subscrierile lor și decă au răspândit acele? Toți au respuns: da.

Studentii români din Sibiu dela gimnasiul de stat, precum am amintit în nr. trecut, sânt trași în cercetare disciplinară. Acum aflăm din «Telegr. Rom.» că în urma cercetării făcute până acum, trei studenți din cl. VIII-a, cari au făcut cu bun succes esamenul de classă și esamenul scripturistic de maturitate, nu sânt admiși la esamenul oral.

Școla de fete a Asociațiunii transilvane. Esamenele se vor începe la 25 iunie n. și se vor încheia la 28 iunie n. când se va face și distribuția atestatelor. Lucrurile de mână ale elevelor vor fi espuse în timpul esamenului într'una din salele institutului.

CE ENOU?

Hymen. *Dl Alesandru Doboși*, teolog absolvent al dieceșei Gherla, s'a logodit cu dșóra Eugenia Paladi, fica dlui Samuil Paladi, proprietar în Borodul-mare, comitatul Biharia.

Șciri personale. *Dl Alecu Balș*, noul consul al României la Budapeșta, a sosit la postul seu și a luat conducerea afacerilor consulatului general. — *Dl S. Bodnărescu* din Bucovina a fost distins cu medalia Bene-Merenti pentru meritele sale literare.

Osênđiții Memorandului la Vaț. La Curie încă nici nu s'a referat recursul de nulitate al osênđiților în procesul pentru Memorand și iată că ȳiarele anunță, că ministeriul a luat mészuri ca la temnițele din Vaț să se gătéscă loc pentru condamnații dela Cluș, căci dênșii nu-și vor face osênđa la Seghedin, ci la Vaț. Li se transformézá localul, în care pân' acuma au stat robii cari aveau să fie liberați condiționat.

Unspređece preoți români condamnați. În 12 l. c. s'a pertractat la curtea cu jurați din Cluș procesul intentat în contra a 12 preoți români din Ardeal, comitatul Bistrița-Năséud, pentru o adresă de aderență condamnaților din procesele «Replicei» și ale «Tribunei», publicată în numitul ȳiar. Au fost condamnați Ioan Baciú, Const. Pop, A. Anca, I. Mureșan, V. Nchita, Tr. Deac, T. Moldovan, I. Tirnov, I. Bursan, la câte trei luni; M. Bungárdean și N. Suia la doue. Toți la temniță ordinară, dar sânt scutiți de munca silnică și au dreptul de a-și conduce viptul de afară. Redactorul A. Balteș la 200 fl. amendă în bani, editorul I.

Popa Necşa la 100 fl., iar din cautiunea «Tribunei» se confiscă 300 fl. Toți au anunțat recurs de nulitate.

Domnişoarele române din Sibiu au format o societate cu scopul de a sprigină ori ce mişcare națională, precum și a cultivă literatura și musica. Comitetul s'a compus astfel: Presedintă: domnişoara Felicia Rațiu; vicepresedintă: dşora Maria Roman; casieră: dşora Agnes Cristea, secretar: domnul I. Russu Şirianu; iar membre in comitet: domnişoarele Lucreția Popescu, Iustina Bârzea, Domnica Chirtop și Elena Cunțan.

Domnişoarele române din Braşov vor arangia a doua di de Rusalii o petrecere cu dans, cu scop filantropic, in sala otelului Central Nr. 1. Comitetul domnişoarelor: Maria de Steriu presedintă, Maria Sorescu vicepresedintă, Mariana Tulia Stănescu casieră, Elena Stănescu, Maria Zănescu, Augusta Glodariu, Elvira Diamandi, Elena Lulucu Nastasi, Maria Iasiavici, Ana Wagner, Victoria Braniste, Agapia Nicolau, Maria Sterică, Elena Sfetea, Maria Bărbucean. Comitetul domnişoarelor se va presentă in costum național; sânt rugate și celelalte domnişoare a se presentă încât se pôte in costum național.

Incercarea de sinucidere a dşorei Bărsescu. Diarele străine ne aduc amănunte despre incercarea de sinucidere a artistei năstre Agatha Bărsescu care se găseşce printre artistele ilustre dela Raimund Teatru din Viena. Iată ce găsim in diarele din Viena: Pentru luna trecută se anunțase de direcția Teatrului Raimund, frumoşa piesă «Cabală și Amor» de Schiller, in care dşora Bărsescu trebuiă să creeze rolul Lady Millfort. La repetiții artista dădea semne de o extremă nervositate. In ziua reprezentației, pe la ora 11 a. m. directorul, dl Müller-Gattenbrun, primi o scrisore dela dra Bărsescu, prin care il înșciință că nu pôte veni la repetiția generală, dar că negreșit va veni de séră. La aceeaș ora dra Agatha Bărsescu se sui in tren și singură porni spre Kahlenbergendorf, o stație lângă Viena. Pe drum totă lumea putea observă că artista se găsiă intr'o stare de nervositate extremă. Ajunsă la destinație se oprî la otelul Riegler, și ceru o odaie pentru a se odihni câteva ciasuri. Gazda o conduse până in odaie. In acest moment artistă fu cuprinsă de o crisă de nervi puternică și de un plâns incontinuu, tot dîcînd că e sătulă de vieță. Trecură doue ore. De-odată oteliera zări pe artistă apucând spre malul Dunărei. Se luă după dënşa și o ajunse in momentul când artista voiă să se arunce in apă. Cu greu ea a putut fi readusă la otel, unde din nou fu cuprinsă de un atac de nervi și un leșin, care ținu mai mult timp. Directorul teatrului Raimund înșciințat despre acêsta, a espediat imediat pe doctorul român Tatos și artistul Nerz, cari reduceră pe artistă la Viena, pe la ora 9 séră.

Crisa ministerială, care a ținut mai bine de o săptămână, s'a terminat. Fostul prim-ministru dr. Alexandru Wekerle, însărcinat de nou a compune cabinetul, a prezentat următórea listă, care a și fost primită de Maj. Sa: Ministru-presedinte și de finanțe dr. Alexandru Wekerle, interne Carol Hieronymi, justiție Desideriu Szilágyi, comerčiu Béla Lukács, culte și instrucțiune publică Lorand Eötvös, min. de honveđi Géza Fejérvári, ad latere cont. Iuliu Andrassy. Cu interimul ministeriului de agricultură s'a însărcinat ministrul Fejérvári. Precum se vede, din cabinetul vechiu au ramas afară cont. Albin Csáky, con. Andrei Bethlen și cont. Ludovic Tisza. Noul ministru bar. Lorand Eötvös,

pân' acuma profesor la universitatea din Budapesta și presedinte al Academiei Ungureșci, este fiul fostului ministru br. Iosif Eötvös; iar cont. Iuliu Andrassy, pân' acuma deputat și secretar de stat la ministeriul de interne, este fiul fostului ministru cont. Iuliu Andrassy.

Sciri scurte. Din Sibiu s'a trimis o căldurósă adresă de mulțumire deputatului Imbriani, pentru interesul viu ce l'a arătat cauzei române, in favorul căreia și-a ridicat vocea in parlamentul italian. — La Craiova mai multe dómne și domnişoare din societate au luat decisiunea d'a se constitui in societate pentru a da ajutor Ligei culturale secția Craiova. — La București peste câteva zile se va pune piétra fundamentală a palatului poștelor, care se construieșce pe piața Constantin-vodă. — **Medicii români din București**, constituiți in societatea șciințelor medicale, au hotărît să nu ia parte nici unul la viitorul congres medical din Budapesta. — **Cercul artiștilor bucureșteni** a decis ca fiecare membru să ofere câte un tablou care să fie vëndut in folosul subscripțiunii publice pentru cauza națională. — **In nou bulevard** se va face la București; acesta va porni din respântia pieței St. George in incrucisare cu Lipsani și va merge până la șoséua Kiseleff; acest bulevard va fi in felul lui Ringstrasse, bulevardul Andrassy din Budapesta.

Calindarul săptămânei.

Domineca Rosaliilor, Ev. dela Ioan, c. 7.			
Diua sept.	Calindarul vechiu	Călınd. nou	Sórele.
Duminecă	5 (7) St. Rosali	17 Rainer	4 27 59
Luni	6 (7) Lunia Rosal.	18 Leontina	4 28 0
Marti	7 Mart. Teodot	19 Gervasiu	4 28 0
Mercuri	8 Mart. Teodor Stratil.	20 Laura	4 28 1
Joi	9 Archip. Ciril	21 Alois	4 28 1
Vineri	10 Păr. Timoteu	22 Achațiu	4 28 1
Sâmbătă	11 Ap. Bartol. și Barnav.	23 Basilin	4 38 1

Proprietar, redactor respundător și editor:

IOSIF VULCAN.

Băile dela Buziaș.

Sesonul s'a deschis la 13 maiu. Aceste băi sémênă cu sursele otelóse dela Spaa, Pymont, Schwalbach și Pyrawarth. Buziaș are escelente **băi feruginóse și otelóse calde și reci, minerale și de mlăștină, scâlđi de notat.**

Stabiliment de cură de apă rece și masage

cură de beut

fórté priinčíósă pentru **lipsa de sânge, catare cronice de stomac și de intestine**, pentru **bóle de rerunchi și pétră, anomalii secsuale, sterilitate, nervositate, scrofulă, reumatism, podagra și migraine etc.**

Sesonul maiu—octombre.

Băile Buziaș, stația calei ferate la Timișóra séu Lugos. Omnibuse la gară. Prospecte la cerere gratuit.

(4—6)

Direcția »băilor Buziaș.»